

UMBERTO ECO
Pape Satàn Aleppo

บันทึกในกัลป์ไม้ขีด

อุมแบร์โต เอโค เขียน
นันทวรรณ ชาญประเสริฐ แปล

อ่านอิตาลี

Pape Satàn Aleppe

© 2016 La nave di Teseo Editore, Milano

Thai translation © 2018, Nuntawan Chanprasert

All rights reserved

บันทึกในกลักไม้ขีด

อุมแบร์โต เอโค **เขียน**

นันทวรรณ ชาญประเสริฐ **แปล**

จัดพิมพ์โดย : สำนักพิมพ์อ่านอิตาลี, ตุลาคม 2561

Website: www.alibooks.it Facebook: [alibooks.it](https://www.facebook.com/alibooks.it)

E-mail: info@alibooks.it

นันทวรรณ ชาญประเสริฐ **บรรณาธิการบริหาร**

สันติสุข กาญจนประกร **บรรณาธิการต้นฉบับ**

ชฎารัตน์ วิลัยพล **บรรณาธิการจัดการ**

วิญญู กุ่กาสิงห์ **พิสูจน์อักษร**

ณชวัณ ศรีอรุโณทัย **รูปเล่ม**

เฉลิมพันธุ์ ปัญจมาพิรมย์ **ออกแบบปก**

Giancarlo Palandri **ที่ปรึกษา**

พิมพ์ที่ : บริษัทภาพพิมพ์ จำกัด

จัดจำหน่ายโดย : บริษัทเคล็ดไทย จำกัด

ISBN 978-616-92759-8-5

ราคา 200 บาท

บันทึกในหลักไม้ขีด

รวมบทความสารพันเรื่องในสังคมไทย

สารบัญ

คำนำ	9
สังคมไหล (The Liquid Society)	11
เราประดิษฐ์อะไรมากมายจริงหรือ	15
การสูญเสียความเป็นส่วนตัว	19
อายุขัยเฉลี่ย	23
กาลครั้งหนึ่งมีเซอร์ซิลส์	27
วิธีเลือกตั้งประธานาธิบดี	31
ใช้อินเทอร์เน็ตมากไป? แต่ในจีน...	35
หนังสือเรียนเป็นครู	39
วิธีลอกจากอินเทอร์เน็ต	43
อาจารย์มีประโยชน์อะไร	47
กลืนโทรศัพท์มือถือ	51
เค้กสตอร์เบอร์รี่ครีมสด	53
วิวัฒนาการ : มือเดียวถือได้ทุกอย่าง	57
โทรศัพท์มือถือกับราชินีในสโนว์ไวท์	59
ภารกิจของเรื่องสืบสวนสอบสวน	63
พันธมิตรของ บิน ลาเดน	67
ไปที่เดียวกัน	71
โปรดประทานอาชญากรรมประจำวันแก่ข้าพเจ้าทั้งหลายในวันนี้	75
ว่าด้วยความเกลียดและความรัก	79

ความตายหายไปไหน	83
สิทธิในความสุข	87
รากของยุโรป	91
โคเคนของประชาชน	95
สัมผัสหนังสือ	99
นี่ไงมูมจาก	103
ว่าด้วยหนังสือที่ไม่ได้อ่าน	107
ความไม่เสถียรของอุปกรณ์จัดเก็บข้อมูล	111
Festschrift	115
เต๋มาโฮลเดน	117
มิสเวลด์, fundamentalists และโรคเรื้อน	121
ยิงปืนลงทะเลเบียนแบบตอบรับ	125
มนุษย์เราหิวค่าน้ำ	129
สิ่งไม่ควรทำ	133
ยาวิเศษ	137
เราบ้ากันหมดทุกคนหรือ	141
พวกคนโง่เท่ากับสื่อที่มีความรับผิดชอบ	145
เชิงอรรถ	149

คำนำ

ผมเริ่มเขียนคอลัมน์ *La Bustina di Minerva* ในนิตยสาร *L'Espresso* เมื่อปี 1985 ตอนแรกลงทุกสัปดาห์ หลายปีต่อมาเปลี่ยนเป็นทุก 15 วัน ผมจำได้ว่า เมื่อก่อนด้านในของปกไม้ขีดไฟยี่ห้อ *Minerva* เป็นพื้นที่ว่างทั้งส่วนบนและล่าง เราจะจดอะไรลงไป在那นั้นก็ได้อ ผมจึงตั้งใจให้บทความในคอลัมน์เป็นบันทึกเกร็ดสารพันเรื่องตามแต่ผมจะนึก ส่วนใหญ่แล้วได้มาจากเหตุการณ์ปัจจุบัน แต่ก็ไม่ทั้งหมด เพราะหากเย็นวันไหนผมเกิดนึกอยากกลับไปอ่านงานของ เฮอร์โด้ทัส สักหน้า หรือนิทานของกริมม์สักเรื่อง หรือการ์ตูนป๊อปอาย ผมก็ถือว่านั่นเป็นเหตุการณ์ปัจจุบันเหมือนกัน

บทความดังกล่าวหลายเรื่องผมรวมไว้ในเล่ม *Il secondo diario minimo* พิมพ์ปี 1992 อีกจำนวนมากอยู่ในเล่ม *La Bustina di Minerva* ซึ่งบรรจุบทความที่พิมพ์ในคอลัมน์จนถึงปี 2000 บางเรื่องเก็บมาใส่ในเล่ม *A passo di gambero* พิมพ์ปี 2006 แต่จากปี 2000 ถึง 2015 คำนวนว่าเขียนลงคอลัมน์ 26 เรื่องต่อปี รวมแล้วก็มากกว่า 400 เรื่อง ผมเห็นว่าบางเรื่องยังเก็บมาใช้ได้

บทความทุกเรื่อง (หรือเกือบทุกเรื่อง) ที่รวมอยู่ในหนังสือเล่มนี้ น่าจะเป็นการวิเคราะห์เกี่ยวกับปรากฏการณ์ใน “สังคมไทย” ของเรา ซึ่งผมเคยเขียนลงคอลัมน์เมื่อเร็วๆ นี้ และนำมาใส่ไว้เป็นเรื่องแรกด้วย ทั้งๆ ที่ผมตัดเรื่องซ้ำกันออกไปจำนวนมากแล้ว แต่ก็อาจยังหลงเหลืออยู่ เพราะในช่วง 15 ปีนี้มีปรากฏการณ์บางอย่างเกิดขึ้นอย่างสม่ำเสมอจนน่าเป็นห่วง ทำให้ผมกลับไปพูดเรื่องที่ยังทันสมัยจนน่าหวั่นวิตกซ้ำแล้วซ้ำอีก

เกี่ยวกับชื่อหนังสือ (ต้นฉบับภาษาอิตาลี) จะเห็นได้ว่าผมยกมาจากงานของ ดันเต (“Pape Satàn, pape Satàn aleppe”, *Inferno*, VII, 1) อย่างที่ทราบกัน แม้มีผู้พยายามหาความหมายของวลีนี้จำนวนมาก แต่ส่วนใหญ่แล้วก็เห็นว่ามันไม่มีความหมายอะไรแน่ชัด อย่างไรก็ตาม ถ้อยคำนี้ซึ่งเทพพลูโตเป็นผู้เอ่ย สร้างความสับสนให้เรา และมันอาจเป็นอุบายอะไรก็ได้ ผมจึงเห็นว่าเหมาะจะใช้เป็นชื่อหนังสือรวมบทความเล่มนี้ ซึ่งด้วยความผิดของกาลเวลามากกว่าของผม เนื้อหาจึงไม่ปะติดปะต่อกัน เหมือนที่คนฝรั่งเศสพูดว่า มีตั้งแต่เรื่องไถ่ถอนเรื่องลา และสะท้อนให้เห็นลักษณะโหลได้ของช่วงเวลา 15 ปีที่ผ่านมา

อุมแบร์โต เอโค

เค้กสตอว์เบอร์รี่ครีมสด

เมื่อไม่นานมานี้ ที่สถาบันวัฒนธรรมสเปน ณ กรุงโรม ขณะที่ผมกำลังจะเริ่มพูด คุณผู้หญิงคนหนึ่งสองไฟจ้าใส่หน้าผม (เพื่อที่เธอจะถ่ายวิดีโอได้ชัดๆ) ทำให้ผมตาพร่าจนอ่านโน้ตไม่ได้ ผมตอบโต้อย่างฉุนเฉียวมาก (เหมือนเวลาผมพูดกับช่างภาพไร้มารยาท) บอกว่าเวลาผมทำงาน พวกเขาต้องหยุดทำงาน เพราะมันคือการแบ่งส่วนงานกันทำ คุณผู้หญิงคนนั้นดับไฟ แต่ด้วยท่าทางเหมือนโดนรังแก แล้วเมื่อสัปดาห์ก่อน ที่เมืองซานเลโอ ขณะที่กำลังมีงานเปิดตัวโครงการที่ตั้งมามากของเทศบาลเมือง เป็นการฟื้นฟูทัศนทัศน์ของแคว้นโบราณมอนเตเพลโตร ซึ่งอยู่ในภาพวาดของ ปิเอโร เดลลา ฟรันเชสกา มีคนสามคนถ่ายรูปโดยใช้แฟลชจนผมมองอะไรไม่เห็น จึงต้องตักเตือนเรื่องมารยาท

โปรดสังเกตว่าในทั้งสองกรณี พวกเขาไม่ใช่คนประเภทในรายการเรียลลิตีโชว์ *Big Brother* แต่น่าจะเป็นคนมีความรู้ที่ชอบไปฟังการเสวนาหัวข้อจริงจังพอสมควร ถึงกระนั้น จะเห็นได้ว่ากลุ่มอาการดาอิลีกทรอนิกส์ได้ทำให้พวกเขาตกจากความเป็นมนุษย์ระดับที่พวกเขามุ่งหวัง เพราะแทบไม่สนใจฟังสิ่งที่คนกำลังพูด ต้องการเพียงถ่าย

วิดีโอ อาจเพื่อเอาไปลงในยูทูป พวกเขาอมที่จะไม่ฟังให้เข้าใจ เอาแต่บันทึกสิ่งที่เห็นได้ด้วยตัวเองไว้ในโทรศัพท์มือถือ

การสนใจแต่จะอวดดวงตาจักรกลจนอดใช้สมองนี่ดูจะสร้างผลเสียทางจิตแก่คนที่ควรมีอารยธรรมด้วยเหมือนกัน คนพวกนี้จะออกจากงานไปพร้อมภาพถ่ายจำนวนหนึ่ง (ถ้าผมเป็นนักเดินระบำเปลื้องผ้าก็ว่าไปอย่าง) แต่ไม่รู้เรื่องที่ตนเข้าไปฟังเลย และถ้าหากพวกเขาท่องโลกไปถ่ายภาพทุกสิ่งที่เห็นอย่างที่ผมคิด วันรุ่งขึ้นก็คงลืมสิ่งที่ถ่ายไปเมื่อวาน

ผมเคยเล่าหลายที่แล้วว่าหลังจากเที่ยวชมมหาวิหารในฝรั่งเศส และถ่ายรูปเหมือนคนบ้าในปี 1960 ผมเลิกถ่ายรูปไปได้อย่างไร ครั้งนั้นพอเที่ยวเสร็จกลับมา ผมพบว่าตัวเองมีภาพถ่ายแสนธรรมดาเป็นชุดๆ แต่จำไม่ได้เลยว่าเห็นอะไรมาบ้าง ผมโยนกล้องถ่ายรูปทิ้ง แล้วในการเดินทางครั้งต่อๆ มาผมก็บันทึกสิ่งที่ผมเห็นไว้ในใจเท่านั้น แล้วช้อปโปสต์การ์ดสวยๆ ไว้ระลึกถึงในวันข้างหน้า แต่ให้คนอื่นมากกว่าตัวเอง

ครั้งหนึ่งตอนอายุสิบเอ็ดขวบ ผมได้ยินเสียงอะอะโวยวายดังอยู่บนถนนในเมืองที่ผมไปหลบภัยสงคราม ผมเห็นอยู่ไกลๆ ว่ามีรถบรรทุกคันหนึ่งชนรถม้าที่ชาวไร่คนหนึ่งขับ มีภรรยา นั่งมาข้างๆ เขาด้วย เธอตัวลอยลงพื้น หัวแตก นอนจมกองเลือดและเศษสมอง (ตอนนี้ผมยังจำได้ว่ามันน่าสยดสยองมาก และรู้สึกเหมือนว่าพวกเขาทับเด็กสตรีทเบอร์รี่ครีมสด) ขณะที่สามีกอดเธอแน่นและส่งเสียงร้องด้วยความสิ้นหวัง

ผมตกใจมาก เลยไม่เข้าไปใกล้ เพราะนั่นไม่ใช่เพียงครั้งแรกที่ผมเห็นสมองคนละเลงบนพื้นถนน (และโชคดีว่าเป็นครั้งสุดท้าย) แต่ยังเป็นครั้งแรกที่ผมเห็นความตายอยู่เบื้องหน้า รวมทั้งความเจ็บปวดและความสิ้นหวัง

จะเกิดอะไรขึ้นหากวันนั้นผมพกโทรศัพท์มือถือแบบมิกล้องในตัวเหมือนที่เด็กๆ ปัจจุบันมีกันทุกคน ผมอาจอัดคลิปไปให้เพื่อนๆ ดูว่าผมอยู่ในเหตุการณ์ด้วย และหลังจากนั้นก็คงเอาสมบัติชิ้นนี้ไปลงในยูทูป เพื่อสร้างความสำราญให้สาวกคนอื่นๆ ของ *Schadenfreude* ซึ่งหมายถึงพวกที่เห็นคนอื่นโชคร้ายแล้วมีความสุข จากนั้น พออัดคลิปคนประสบเคราะห์ร้ายต่อไปเรื่อยๆ ผมอาจกลายเป็นคนไม่แยแสความทุกข์ร้อนของคนอื่นก็ได้ ใครจะไปรู้

แต่ผมกลับเก็บรักษาทุกอย่างไว้ในความทรงจำ แม้เวลาจะผ่านไป 70 ปีแล้ว แต่ภาพเหตุการณ์นั้นยังหลอกหลอนผม และสอนผมไม่ให้เย็นชากับความทุกข์ของผู้อื่น ผมไม่แน่ใจว่าเด็กๆ ในปัจจุบันยังมีโอกาสเติบโตเป็นผู้ใหญ่แบบนี้ไหม เพราะผู้ใหญ่ที่สายตาจับจ้องแต่โทรศัพท์มือถือนั้นหลงทางไปตลอดกาลเสียแล้ว

โทรศัพท์มือถือกับราชาธิปไตยในสวีเดน

ตอนนั้นผมเดินอยู่บนบาทวิถี เห็นคุณผู้หญิงคนหนึ่งเดินสวนมา เธอหัวแต่คุยโทรศัพท์จนไม่มองทาง สมมติถ้าผมไม่หลบ เราก็คงเดินชนกัน เนื่องจากว่าผมรัยอยู่ลึกลงๆ จึงหยุดกึกแล้วหันไปอีกทาง เหมือนมองท้ายถนน คุณผู้หญิงคนนั้นจึงเดินมาชนหลังผม ผมทำตัวแข็งเตรียมรับแรงกระแทก ซึ่งก็รับไหว ส่วนเธอเสียศูนย์ โทรศัพท์หล่นลงพื้น เธอตระหนกว่าได้เดินชนคนที่ไม้อาจมองเห็นเธอ และเป็นเธอที่ต้องหลบ เธอจึงมาขอโทษ ส่วนผมก็ตอบอย่างคนมีมนุษยธรรมว่า “ไม่เป็นไรครับ ทุกวันนี้เรื่องแบบนี้เกิดขึ้นได้”

ผมหวังอย่างเดียวว่าโทรศัพท์ตกพื้นแล้วจะพัง และขอแนะนำให้คนที่เจอสถานการณ์ทำนองนี้ทำแบบเดียวกับผม จริงอยู่ละว่าพวกติดโทรศัพท์จนเลิกไม่ได้มันเราต้องฆ่าทิ้งตั้งแต่เด็กๆ แต่เนื่องจากว่าคนอย่างพระเจ้าเฮโรดมหาราชนั้นไม่ได้หาได้ทุกวัน ฉะนั้นได้ทำโทษตอนโตก็ยังมีดี แม้พวกเขาคงไม่มีวันเข้าใจว่าตัวเองตกลงไปในหุบเหวลึกแค่ไหน และจะยังทำแบบเดิมต่อไป

ผมรู้ว่ามีคนเขียนหนังสือเกี่ยวกับกลุ่มอาการติดโทรศัพท์เป็น

สิบๆ เล่มแล้ว และไม่มีอะไรเพิ่มเติมอีก แต่หากเราหยุดใคร่ครวญสักครู่ ย่อมรู้สึกว่าเป็นเรื่องแปลกจนยากจะเข้าใจที่มนุษย์เกือบทั้งโลก บ้าคลั่งเรื่องนี้ และเลิกติดต่อสัมพันธ์กันแบบเห็นหน้า ไม่มองทิวทัศน์ ไม่คิดใคร่ครวญเกี่ยวกับชีวิตและความตาย เอาแต่พูด ทั้งที่แทบไม่มีเรื่องเร่งด่วนอะไรให้พูด ใช้ชีวิตของตัวเองให้หมดไปกับการสนทนา ระหว่างคนที่ไม่ได้เห็นหน้ากัน

เราอยู่ในยุคสมัยที่มนุษยชาติสามารถทำความปรารถนาอันแรงกล้าหนึ่งในสามประการให้เป็นจริงได้เป็นครั้งแรกหลังจากพยายามอยู่นับร้อยๆ ปีโดยใช้มนตร์วิเศษ ประการแรกคืออยากบินได้ แต่บินแบบกระพือแขนให้ตัวลอยขึ้นเอง ไม่ใช่บินแบบนั่งเครื่องบิน อีกประการคือสามารถท่องคาถาหรือที่มูรูปปั้นดินเหนียวแล้วเกิดผลต่อศัตรูหรือคนที่เรารัก และประการที่สามคือการสื่อสารทางไกลข้ามมหาสมุทรและเทือกเขา มียักษ์หรือวิัตถุวิเศษพาเราเดินทางจากเมืองโพธิ์ซีโนเนของอิตาลีไปถึงเทือกเขาพามีร์ในตะวันออกกลางในชั่วพริบตา หรือจากเกาะอินนิสฟรีในประเทศไอร์แลนด์ไปเมืองโบราณทิมบักทูในประเทศมาลี จากกรุงแบกแดดไปเมืองโพห์คิปซีในสหรัฐอเมริกา สื่อสารกับคนที่อยู่ไกลนับพันไมล์ได้ทันที โดยทำเองเป็นการส่วนตัว ไม่ใช่อยู่ในโทรทัศน์ซึ่งขึ้นอยู่กับการตัดสินใจของคนอื่น และไม่ได้ถ่ายทอดสดทุกครั้งไป

อะไรคือสิ่งชักนำให้มนุษย์ใช้เวทมนตร์มานานหลายศตวรรษ ความใจร้อนนั่นเอง เวทมนตร์ให้ความหวังว่าจะมีทางลัดจากเหตุสู่ผลได้ในพริบตา ไม่ต้องผ่านขั้นตรงกลาง ท่องคาถาแล้วเสกเหล็กให้กลายเป็นทอง หรืออัญเชิญทูตสวรรค์มาเป็นผู้ส่งสารให้ ความเชื่อใน

เวทมนตร์ไม่ได้จางหายไปแม้เมื่อมีวิทยาศาสตร์ที่มุ่งเน้นการทดลอง เพราะความฝันที่จะให้เกิดเหตุและผลขึ้นในเวลาเดียวกันได้ย้ายไปอยู่ที่เทคโนโลยี ทุกวันนี้เทคโนโลยีคือสิ่งที่ให้ทุกอย่างแก่เราและให้ทันที (กดปุ่มโทรศัพท์มือถือแล้วคุยกับคนที่อยู่ซิดนีย์ได้เดี๋ยวนั้น) ผิดกับวิทยาศาสตร์ซึ่งเดินหน้าไปช้าๆ และความเชื่องมงายอันรอบคอบของมันก็ไม่ทันใจเรา เพราะเราต้องการยาครอบจักรวาลมารักษาอะไรก็แล้วแต่นี้ ไม่ใช่พรุ่งนี้ เราจึงพร้อมจะเชื่อหมอเทวดาที่บอกว่ามียาวิเศษให้เราทันที ไม่ต้องรอเป็นปีๆ

ความตื่นตันทันทีไปกับเทคโนโลยีและความคิดเกี่ยวกับมนตร์วิเศษสัมพันธ์กันแน่นหนา และเชื่อมโยงกับความศรัทธาในศาสนาว่าจะเกิดปาฏิหาริย์อย่างฉับพลันทันที สำนักทางเทววิทยาพูดเรื่องความลึกลับมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน แต่เพื่อแสดงให้เราเห็นว่ามันเป็นสิ่งที่เรานึกคิดได้ แต่ไม่อาจหยั่งถึง ผิดกับความเชื่อในปาฏิหาริย์ที่ต้องการทำให้เห็นว่ามีคุณธรรมชาติ ความศักดิ์สิทธิ์ และเทพเจ้า ซึ่งสำแดงตัวและอิทธิฤทธิ์อย่างไม่ลังเล

เป็นไปได้หรือไม่ว่าจะมีความสัมพันธ์ระหว่างคนที่ให้ความหวังว่ารักษาโรคมะเร็งหายได้ทันที กับนักบวชศักดิ์สิทธิ์ โทรศัพท์มือถือ และราชนิพนธ์เรื่องสโนว์ไวท์ ในแง่หนึ่งก็เป็นไปได้ เพราะเหตุนี้เองคุณผู้หญิงคนนั้นถึงอยู่ในโลกของนิทาน ต้องมนตร์จากหุ ไม่ใช่จากกระจกวิเศษ

มนุษย์เราหิวคำนำ

สิ่งที่ผมกำลังจะเล่าไม่ได้เกิดกับผมคนเดียวอย่างแน่นอน แต่เกิดกับทุกคนที่พอจะมีชื่อเสียงเล็กน้อยเพราะได้พิมพ์หนังสือหรือบทความ โดยเฉพาะเจาะจงว่าต้องเป็นกวีเอก นักเขียนรางวัลโนเบล หรือนักวิชาการเลื่องชื่อ ผมคิด (ความจริงคือรู้) ว่าเรื่องนี้เกิดกับผู้อำนวยการโรงเรียนมัธยมปลายตามต่างจังหวัดด้วย ถึงแม้ไม่เคยมีผลงานตีพิมพ์เลย ทว่ามีชื่อเสียงในท้องถิ่นของตนว่าเป็นผู้ทรงความรู้ นำเคารพ และนำเชื่อถือ ไม่เพียงเท่านั้น ยังเกิดกับคนที่ไม่มีใครเห็นว่าทรงความรู้ หรือนำเชื่อถือ หรือแม้กระทั่งนำเคารพ อาจโด่งดังขึ้นมาเพราะสวมแค่งางเกงในไปออกรายการทอล์กโชว์ทางทีวี

คนทั้งหลายเหล่านี้ได้รับการขอให้เขียนคำนำหนังสือของคนอื่น แต่ละคนตอบคำขอเหล่านั้นตามใจชอบ บางคนเห็นเป็นเสมือนการยกย่องอันพึงปรารถนายิ่ง แต่บางคน ที่แน่ๆ คือผม เดือนหนึ่งๆ มีคนขอให้เขียนคำนำราว 10 ราย เกี่ยวกับทุกเรื่อง จากใครก็ไม่รู้ทั่วไปหมด ตั้งแต่เพื่อนร่วมงานเก่งๆ ไปจนถึงกวีห่วยๆ ที่ออกเงินพิมพ์งานเอง จากนักเขียนนวนิยายหน้าใหม่ ไปจนถึงผู้ประดิษฐ์เครื่องจักรนิรันดร์

(perpetual motion machine) แบบใหม่

ปกติแล้วผมจะตอบว่า (ไม่นับเรื่องที่ว่า เป็นไปไม่ได้ที่จะอ่านต้นฉบับเหล่านั้นทั้งหมด และเรื่องที่ว่าผมอาจกลายเป็นนักเขียนคำนำติดมิเตอร์แบบแท็กซี่) เนื่องจากปฏิเสธเพื่อนสนิทหลายคนไปแล้ว ถ้าตอบรับคนอื่น เขาเหล่านั้นอาจเคืองเอาได้ ส่วนใหญ่แล้วเรื่องก็จบแค่นี้ แต่ถ้าคนขอเป็นเพื่อน ผมก็ยอมเสียเวลาเขียนจดหมายอย่างละเอียดพยายามอธิบายให้เข้าใจว่าประสบการณ์หลายสิบปีในโลกหนังสือสอนผมมากมายแค่ไหน และบอกว่าคำปฏิเสธของผมมุ่งช่วยเขาหรือเธอให้พ้นจากหายนะ

มีเพียงสองกรณีเท่านั้นที่คำนำไม่ส่งผลเสีย หนึ่งคือเมื่อเขียนให้ผู้ที่เสียชีวิตไปแล้ว ในกรณีนี้แม้แต่หนุ่มน้อยวัยยี่สิบก็เขียนคำนำใน *อิลียด* ฉบับพิมพ์ใหม่ได้ โฮเมอร์ ย่อมไม่ได้รับความเสียหาย อีกกรณีหนึ่งเมื่อนักเขียนนามอุโฆษผู้หนาเคารพเขียนคำนำให้นักเขียนหน้าใหม่ จริงอยู่ว่าการทำเช่นนี้แสดงถึงความเป็นผู้ใหญ่กับผู้ย่อย แต่นักเขียนหน้าใหม่ไม่กังวลเรื่องนี้ กลับยินดีปรีดาเสียด้วยซ้ำ เพราะเคารพยกย่องนักเขียนผู้เทียบชั้นไม่ได้คนนั้น และตั้งใจที่เขารับประกันงานเขียนเล่มแรกของตน

กรณีแรก คนเป็นเขียนคำนำให้คนตาย กรณีหลัง ผู้ใหญ่ที่มีชื่อเสียงเขียนคำนำให้เด็ก กรณีอื่นๆที่เหลือ ตั้งแต่คนเป็นเขียนให้คนเป็น และผู้ใหญ่เขียนให้ผู้ใหญ่ ล้วนฆ่าเจ้าของผลงานทั้งนั้น

ปกติแล้วเมื่อนักเขียนหรือสำนักพิมพ์ขอคำนำจากใครสักคน จะคิดว่าชื่อเสียงของคนผู้นั้นอาจทำให้หนังสือขายดีขึ้นบ้าง เรื่องนี้เป็นไปได้แม้ว่าสัดส่วนจะเล็กน้อย แต่ผลที่เกิดกับนักอ่านผู้สุขุมรอบคอบคือ

“ถ้านักเขียน ก. คนนี้ ซึ่งฉันไม่รู้จะอะไรเกี่ยวกับเขาเลย จำเป็นต้องให้นักเขียน ข. ช่วยเขียนคำนำให้ ก็แสดงว่าถูกต้องแล้วที่ฉันไม่รู้จะอะไรเกี่ยวกับเขาเลย เพราะเขาคงไม่ใช่ นักเขียนสำคัญแน่ๆ ที่นักเขียน ข. ยอมเขียนคำนำให้ก็เพราะเห็นแก่ความเป็นเพื่อน หรือสงสาร หรือสนับสนุนทางการเมือง ไม่ก็แลกกับเงิน หรือการมีเช็กส์ด้วย”

หากผมเข้าไปในร้านหนังสือ แล้วเจอหนังสือของนักเขียน ก. สมมติเป็นบันทึกความทรงจำช่วงหลังสมัยวิลเฮล์มแห่งเยอรมนี (post-Wilhelmine Germany) ปฏิบัติการแรกของผมคือ “ดูสิ ฉันช่างโง่เสียจริงๆ ไม่รู้จักนักเขียน ก. คนนี้เลย เขาคงเป็นผู้เชี่ยวชาญคนสำคัญเกี่ยวกับช่วงหลังสมัยวิลเฮล์มแห่งเยอรมนี!” โปรดสังเกตว่าเรื่องแบบนี้ธรรมดา หากในงานประชุมหรือในหมายเหตุของหนังสือสักเล่ม มีการอ้างถึงงานของนักเขียน ก. ซึ่งผมไม่รู้จัก ปฏิบัติการแรกของผม (ถ้าผมเป็นคนมีสติปัญญา) คือรู้สึกว่าคุณเองบกพร่องทางวัฒนธรรม และสัญญากับตัวเองว่า จะอ่านงานของนักเขียน ก. คนนี้ให้ได้ แต่หากผมเจองานของนักเขียน ก. ในร้านหนังสือ และเห็นว่ามีการเขียนโดยนักเขียน ข. ผมก็สบายใจได้ทันที เพราะเป็นธรรมดาที่ผมจะไม่รู้จักนักเขียน ก. เนื่องจากเขายังต้องให้คนอื่นช่วยรับรองเพื่อให้นักอ่านรับเขาไปพิจารณา

การให้เหตุผลทั้งหมดของผมนี้ ผมรู้สึกว่ามันชัดเจนในตัว สอดคล้องต่อกัน และน่าคล้อยตาม เวลาผมเอาไปบอกคนที่มาขอให้ผมเขียนคำนำ ผมเพิ่มเติมอีกด้วยว่า ตัวผมเอง (คงเพราะอหังการเกินไป ผมไม่เถียง) ไม่มีทางให้ใครมาเขียนคำนำทั้งสิ้น และยังไม่เห็นด้วยที่อาจารย์มหาวิทยาลัยเขียนคำนำให้ลูกศิษย์ เพราะเป็นวิธีอันร้ายกาจในการเน้นย้ำให้เห็นถึงความเป็นเด็กและยังไม่บรรลุนิติภาวะของผู้เขียน

ปกติแล้วคู่สนทนาของผมไม่ค่อยตาม และคิดว่าเหตุผลของผมเกิดจากความประสงค์ร้าย ดังนั้น ขณะอายุมากขึ้นเรื่อยๆ หลายคนที่ผมพยายามช่วยด้วยการปฏิเสธก็เลยกลายเป็นศัตรู

ยกเว้นรายหนึ่ง (ผมสาบานว่าเกิดขึ้นจริงๆ) เขาพิมพ์หนังสือด้วยเงินตนเอง แล้วเขาจดหมายตอบปฏิเสธของผมไปใส่เป็นคำนำ มนุษย์เราหิวคำนำขนาดนั้นเลย

2006